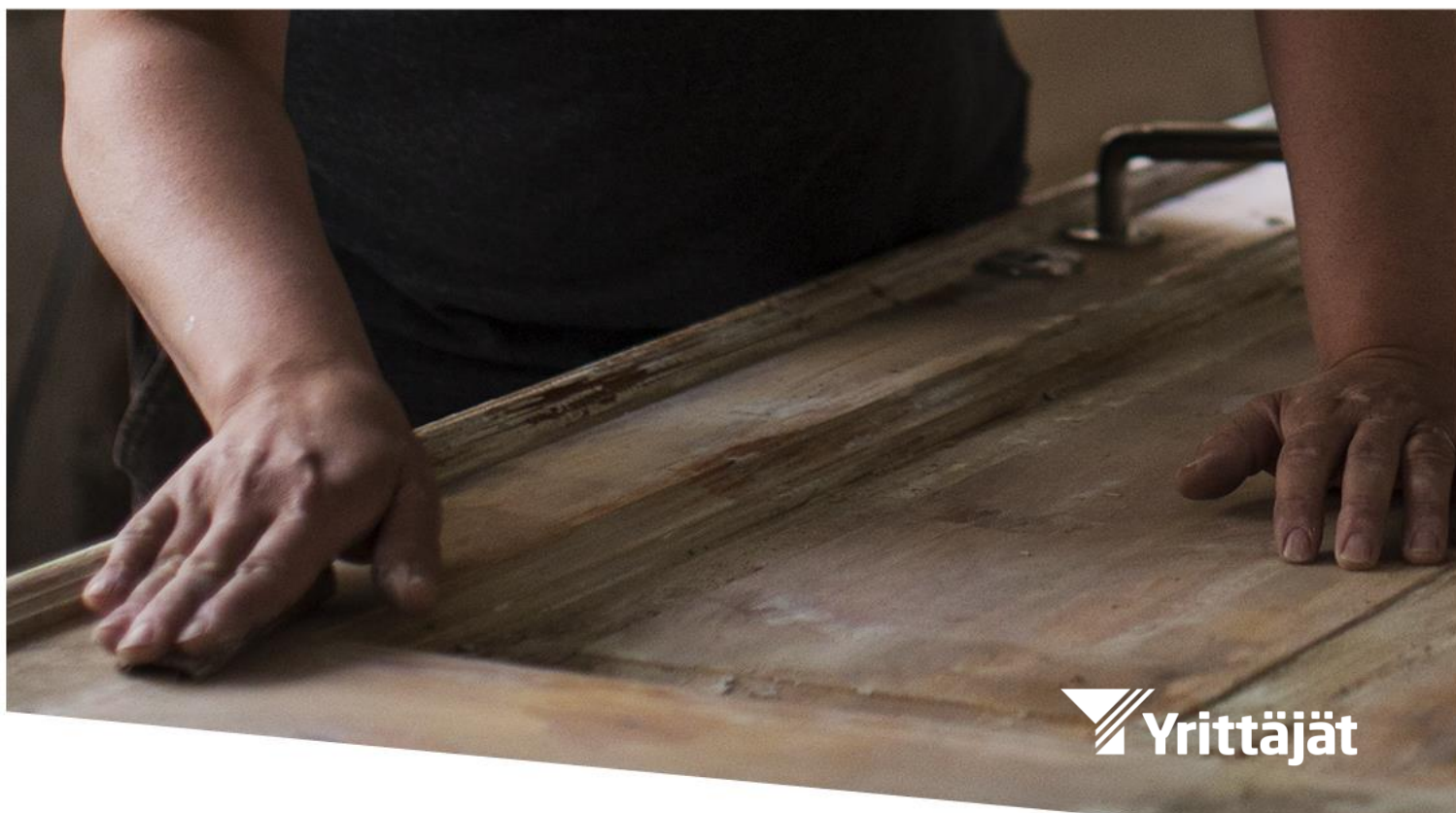

Pk-yritysbarometri, syksy 2016

Alueraportti, Varsinais-Suomi

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Syksyn 2016 Pk-yritysbarometri perustuu 6010 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, kasvua ja uudistumista, kansainvälistymistä, kehittämistarpeita ja kehittämisen esteitä sekä rahoitusta. Ajankohtaisilla kysymyksillä on selvitetty digitaalisuutta liiketoiminnassa sekä omistajavaihdosta.

Tiivistelmä

Suhdannenäkymät

Suomen pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannenäkymistä ovat jatkuneet positiivisina keväästä 2016. Koko maan pk-yrityksistä 43 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 11 % huononevan. Saldoluku on nyt +32 kun se edellisellä mittauskierröksellä oli +15. Myös Varsinais-Suomen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on noussut keväästä 2016 selvästi (+19 => +31).

Varsinais-Suomen alueen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat hie- man heikommät kuin keväällä 2016. 24 % alueen pk-yritysten edustajista arvioi henki- lökunnan määrän olevan vuoden kuluttua tämän hetkistä suurempi ja 7 % arvioi henki- lökunnan määrän olevan pienempi, saldoluksi muodostuu +17 (keväällä 2016 +11). Koko maassa odotukset henkilökunnan määrän osalta ovat saldoluksi perusteella hie- man positiivisemmat kuin keväällä 2016 (+9 => +14).

Kasvuhakuisuus ja uusiutuminen

Koko maassa ja Varsinais-Suomessa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (39 % ja 40 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi 2 % koko maan ja alueen pk-yrityksistä 2 %. Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat koko maan ja Varsinais-Suomen pk-yrityksissä eniten käytettyjä uusiutumiseen liittyviä toimia.

Kehittämistarpeet ja -esteet

Koko maan ja Varsinais-Suomen pk-yrityksissä koetaan olevan eniten kehittämistarvet- ta markkinoinnissa ja myynnissä. Pahimpina kehittämisen esteinä nähdään yleinen suhdannetilanne/taloustilanne ja resurssitekiäjät.

Kansainvälistyminen ja digitaalisuus liiketoiminnassa

Joka viidennellä koko maan ja Varsinais-Suomen pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoi- mintaa ulkomailla. Koko maan ja alueen pk-yrityksissä suoraa vientiä on näistä kahdel- la kolmesta. Pk-yritykset koko maassa ja myös Varsinais-Suomen alueella hyödyntävät tai käyttävät digitaalisista työkaluista ja palveluista eniten yrityksen omia kotisivuja ja sosiaalista mediaa.

Omistajanvaihdos

Yli puolet vastanneista koko maan ja alueen pk-yrityspäätäjistä ei suunnittele omista- janvaihdosta. Yrityksen tai liiketoiminnan ostamista suunnittelee viidesosa.

Sisällys

ESIPUHE.....	2
TIIVISTELMÄ.....	3
SISÄLLYS.....	4
1. JOHDANTO.....	5
1.1 Barometri.....	5
1.2 Aineisto.....	6
2. YRITYSTEN OSUUDET TOIMIALOILLA.....	7
3. YRITYKSET JA TYÖLLISYYS.....	8
4. PK-YRITYSTEN SUHDANNENÄKYMÄT.....	9
5. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUISUUS JA UUSIUTUMINEN.....	13
6. PK-YRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMINEN.....	15
7. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISTARPEET.....	17
8. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN ESTEET.....	18
9. PK-YRITYSTEN RAHOITUS.....	22
10. DIGITAALISUUS LIIKETOIMINNASSA.....	27
11. OMISTAJANVAIHDOS.....	29
SUOMEN YRITTÄJIEN JA ALUEJÄRJESTÖJEN YHTEYSTIEDOT.....	31
FINNVERA OYJ:N JA TOIMIPISTEIDEN YHTEYSTIEDOT.....	32
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JA ELY-KESKUSTEN YHTEYSTIEDOT.....	33

Suomen Yrittäjät: Pk-yritysbarometri, syksy 2016, alueraportti

Julkaisija

Suomen Yrittäjät
PL 999, 00100 HELSINKI
puhelin 09 229 221
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Pk-yritysbarometri, syksy 2016

Alueraportti, Varsinais-Suomi

1. JOHDANTO

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

1.1 Barometri

Pk-yritysbarometrissä on selvitetty suomalaisten pk-yritysten mielikuvia yleisestä suhdannekehityksestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Lisäksi on tiedusteltu muun muassa yrityksen kasvuun, kansainvälistymiseen ja rahoitukseen liittyvistä tekijöistä.

Otantalähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 2010, Suomen Yrittäjien jäsenrekisteriä sekä Taloustutkimuksen väliaikaista markkinointirekisteriä, joista otanta on tehty kiintiöidyllä satunnaisotannalla. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala, kokoluokka ja sijainti.

Vastaajajoukon muodostaa 6010 kohderyhmän vaatimukset täyttävää pk-yrityksen edustajaa. Tiedonkeruumenetelmänä on käytetty internetkyselyä. Vastaajat kutsuttiin kyselyyn sähköpostitse tai puhelimitse kesä-heinäkuussa 2016. Seuraavalla sivulla on esitetty taustatietoja alueen vastaajista. Tutkimuksen on toteuttanut Taloustutkimus Oy Suomen Yrittäjien, Finnvera Oyj:n sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta.

Tutkimusprojektista ovat vastanneet Taloustutkimus Oy:ssä tutkimusjohtaja Pasi Huovinen ja tutkimuspäällikkö Jyrki Kärpänöja. Suomen Yrittäjissä tutkimusprojektista on vastannut ekonomisti Petri Malinen, Finnvera Oyj:ssä viestintäjohtaja Tarja Svartström sekä työ- ja elinkeinoministeriössä kehittämispäällikkö Esa Tikkanen.

- 1) Raportin alueelliset viittaukset tarkoittavat pääsääntöisesti Suomen Yrittäjien mukaista aluejakoa. Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla maakuntajaosta on poikettu (Helsinki, Pääkaupunkiseutu ja muu Uusimaa).
- 2) Lisäksi tutkimusaineistosta tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle. Lisäksi uusina alueina vuonna 2011 mukaan tulivat Espoo ja Vantaa.
- 3) Helsingin, Pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan aikasarjoissa ja kuvioissa olevat luvut ovat vuoden 1999 syksyyn asti koko Uudenmaan alueen lukuja. Pohjanmaan raportissa luvut ovat vuoden 2006 syksyyn asti Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan rannikon yhteisiä lukuja.
- 4) Tutkimustuloksissa esiintyy muutamissa kohdissa käsite 'saldoluku'. Se kuvaa kyseisten kysymysten kohdalla positiivisista ja negatiivisista vastauksista laskettua prosenttilukujen erotusta. Esimerkiksi: Pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana paranee 39,4 %, huononee 8,6 % saldoluku = + 30,8 % -31 % HUOM. kaikissa laskelmissa käytetään tarkkoja, pyöristämättömiä lukuja, vaikka raportissa luvut esitetään kokonaisina ilman desimaaleja.

1.2 Aineisto

Seuraavassa taulukossa on esitetty painottamattomat taustatietojakaumat haastatelluista Varsinais-Suomen alueen yrityksistä. Tutkimustuloksissa aineisto on painotettu vastaamaan yritysten todellista toimiala- ja aluejakaumaa. Painotettua otoskokoa käytetään laskentaperusteena, koska tällöin otoksen perusteella lasketut tulokset voidaan yleistää koskemaan koko tutkimuskohteena olevaa pk-sektoria.

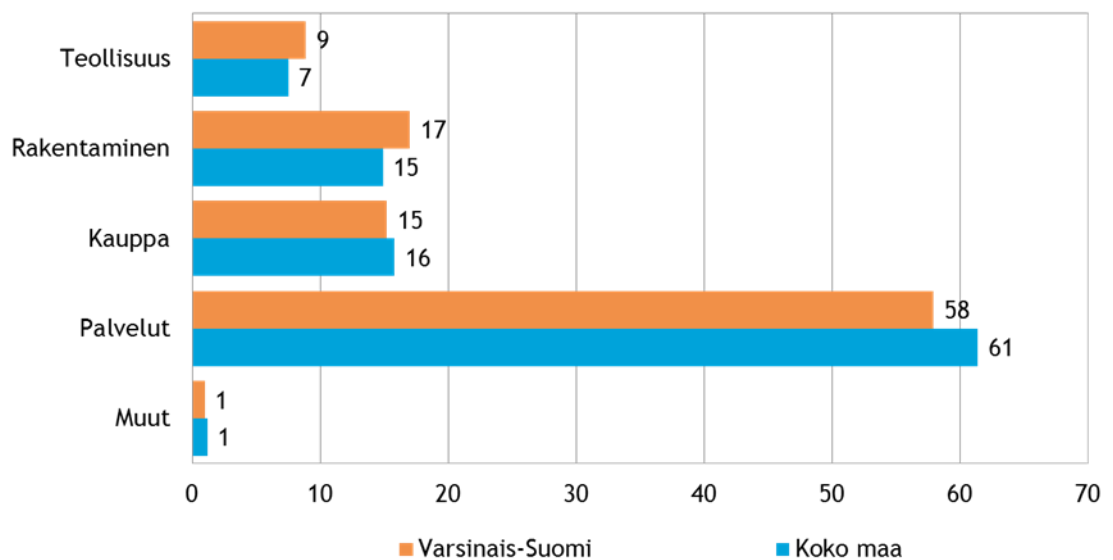
Taulukko 1. Taustatietoja alueelta haastatelluista yrityksistä

		n=	%
Alue	Varsinais-Suomi	519	100
Päätoimiala	Teollisuus	83	16
	Rakentaminen	58	11
	Kauppa	64	12
	Palvelut	314	61
Liikevaihto vuonna 2015	alle 0,2 miljoonaa euroa	213	42
	0,2-0,49 miljoonaa euroa	103	20
	0,5-0,99 miljoonaa euroa	63	12
	1,0-1,49 miljoonaa euroa	35	7
	1,5-1,99 miljoonaa euroa	19	4
	2,0-4,99 miljoonaa euroa	32	6
	5 miljoonaa euroa tai yli	47	9
Yrityksen kasvuhakuisuus	Voimakkaasti kasvuhakuiset	51	10
	Kasvuhakuiset	205	40
	Asemansa säilyttäjät	154	30
	Ei kasvutavoitteita	98	19
	Toimintansa lopettavat	10	2
Yrityksellä vientitoimintaa	Kyllä	97	20
	Ei	381	80
Yrityksen perustamisvuosi	Ennen 1990	129	25
	1990-1999	108	21
	2000-2009	144	28
	2010-	138	27

2. YRITYSTEN OSUDET TOIMIALOILLA

Suomessa oli 280 697 yritystä [1] vuonna 2014. Näistä yrityksistä noin 26 609 toimi Varsinais-Suomen alueella. Koko maassa palvelualan yrityksiä oli 61 %, kaupan 16 %, rakentamisen 15 % ja teollisuudenalan yrityksiä 7 %. Varsinais-Suomen alueella oli palvelu-alaan kuuluvia yrityksiä koko maata suhteellisesti hieman vähemmän, 58 %. Teollisuuden, rakentamisen ja kaupan alojen yrityksiä alueella oli lähes saman verran kuin koko maassa.

Kuva 1. Yritysten osuudet eri toimialoilla, %

1. Lähde: Tilastokeskus: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, pl. toimiala A. maa-, metsä- ja kalatalous

3. YRITYKSET JA TYÖLLISYYS

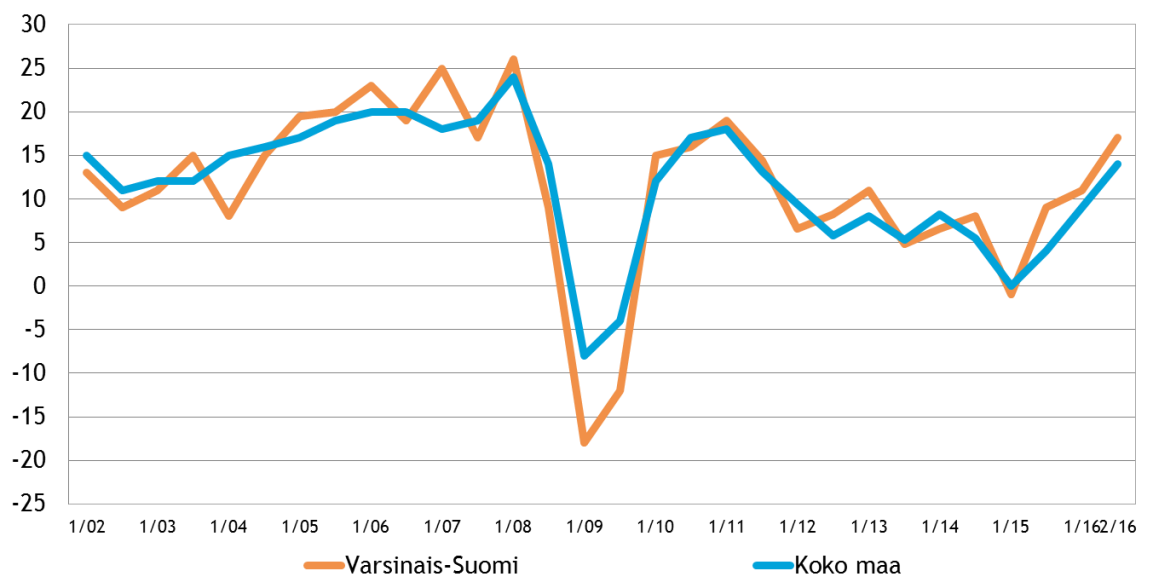
Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun [2] mukaan koko maan työllisten määrä oli 2 558 000 henkeä kesäkuussa 2016. Lukema on 33 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin vastaavana ajankohtana. Palkansaajia ja yrittäjiä oli hieman enemmän kuin aiemmin. Koko maan työttömyysaste oli 9,3 % [2] kesäkuussa 2016, kun se edellisvuoden kesäkuussa oli 10,0 %. Varsinais-Suomen alueella työskenteli vuoden 2016 toisella neljänneksellä yhteensä 210 000 henkilöä [3] työttömyysasteen ollessa 9,9 % [4]. Työttömyysaste on laskenut alueella 1,2 prosenttiyksikköä vuoden 2015 vastaavaan ajankohtaan verrattuna [4].

Taulukko 2. Pk-yritysten suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta seuraavan vuoden kuluttua, %

	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Varsinais-Suomi	24	69	7	17
Koko maa	23	68	9	14

Työllistämisedotukset ovat koko maan pk-yrityksissä kasvussa. Pk-yritysbarometrin vastaajista joka neljäs (23 %) arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua ja joka kymmenes (9 %) arvioi henkilökunnan määrän pienentyvän. Saldoluvuksi muodostuu +14. Varsinais-Suomen alueella odotukset henkilökunnan määrän kehityksestä ovat hieman koko maata positiivisemmat saldoluvin ollessa +17. Koko maassa odotukset henkilökunnan määrän osalta ovat saldoluvin perusteella hieman positiivisemmat kuin keväällä 2016 (+9). Myös alueella odotukset ovat myönteisemmät kuin viime keväänä (+11).

Kuva 2. Henkilökunnan määrän muutosodotukset seuraavan vuoden aikana, saldo-luku (%)

2. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2016, kesäkuu

3. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2016, liitetaulukko 31. Työlliset maakunnittain

4. Lähde: Tilastokeskus: Työvoimatutkimus 2016, liitetaulukko 43. Työttömyysaste maakunnittain

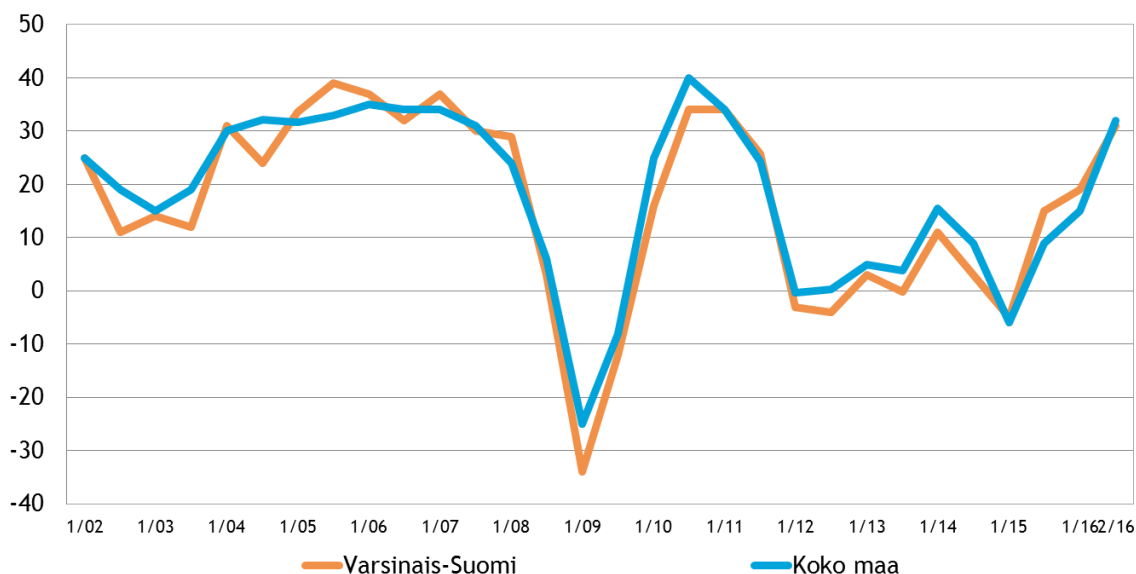
4. PK-YRITYSTEN SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten suhdannenäkymiä kuvaavan saldoluvun (+32) kehitys on jatkunut positiivisena keväästä 2016. Vajaa puolet (46 %) koko maan pk-yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Koko maan pk-yrityksistä 43 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 11 % huononevan. Varsinais-Suomen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on myös noussut keväästä 2016 12 prosenttiyksikköä, ollen nyt +31. Ennallaan suhdanteiden arvioi pysyvän alueella vastaava osuus kuin viime keväänä eli 48 % alueen pk-yrityksistä.

Taulukko 3. Pk-yritysten suhdannenäkymät oman yrityksen kannalta lähimmän vuoden aikana, %

	Paranee	Pysyy ennallaan	Huononee	Saldoluku
Varsinais-Suomi	41	48	11	31
Koko maa	43	46	11	32

Kuva 3. Yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana, saldoluku (%)

Taulukko 4. Pk-yritysten odotukset tutkimuksen eri osa-alueiden kehityksestä seuraavan vuoden kuluttua, %

	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Liikevaihto				
Varsinais-Suomi	51	38	12	39
Koko maa	50	36	14	36
Investointien arvo				
Varsinais-Suomi	21	61	18	3
Koko maa	22	59	19	3
Panostukset kansainvälistymiseen				
Varsinais-Suomi	16	67	18	-2
Koko maa	14	74	12	2
Viennin arvo				
Varsinais-Suomi	16	69	15	1
Koko maa	17	68	15	1
Tuonnin arvo				
Varsinais-Suomi	13	72	15	-2
Koko maa	13	72	15	-3
Palkkakustannukset henkilöä kohden				
Varsinais-Suomi	33	61	6	27
Koko maa	35	57	7	28
Materiaalien hinnat				
Varsinais-Suomi	43	53	4	39
Koko maa	40	55	5	35
Lopputuotteiden tai palveluiden hinnat				
Varsinais-Suomi	39	55	6	33
Koko maa	38	56	6	32
Kannattavuus				
Varsinais-Suomi	34	51	15	19
Koko maa	39	45	16	23
Vakavaraisuus				
Varsinais-Suomi	32	57	11	21
Koko maa	38	52	11	27
Innovaatiot, tuotannon tai tuotteiden kehitys				
Varsinais-Suomi	31	60	9	22
Koko maa	34	57	9	26

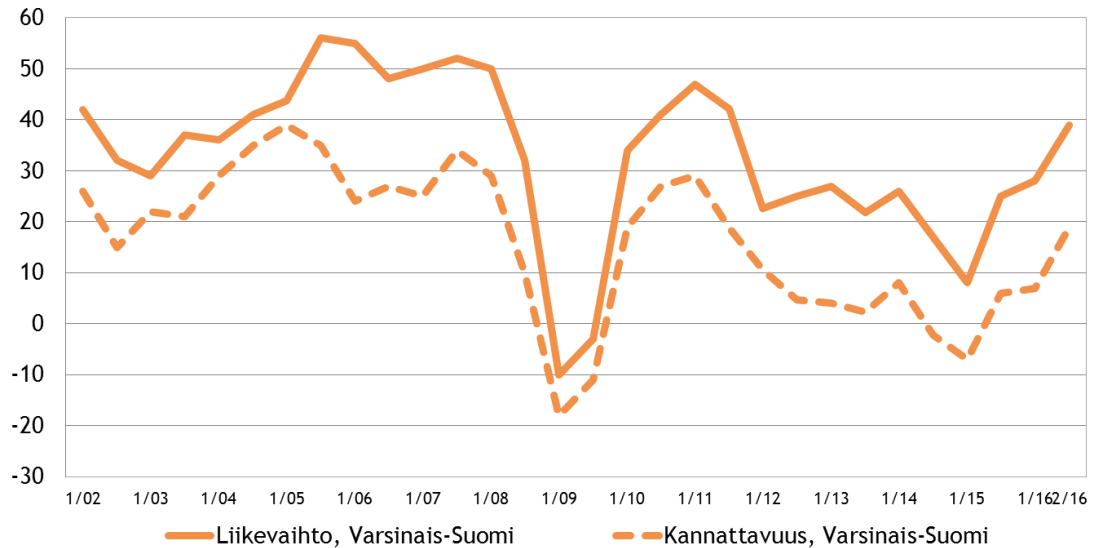
	Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi	Saldoluku
Tilausten määrä				
Varsinais-Suomi	46	44	10	36
Koko maa	47	40	12	35
Kapasiteetin käyttöaste				
Varsinais-Suomi	62	33	5	57
Koko maa	42	48	9	33

Eri osatekijöiden suhdanteita arvioitaessa liikevaihdon kasvuun (+36), materiaalien hintojen nousuun (+35) ja tilausten määrä kasvuun (+35) uskotaan koko maassa saldoluvun perusteella yleisimmin. Myös palkkakustannusten ja lopputuotteiden tai palvelujen hintojen nousuun uskovia on selvästi enemmän kuin niiden laskuun uskovia. Odotukset investointien arvon kehityksestä ovat koko maassa kääntyneet positiivisiksi saldoluvun ollessa nyt +3.

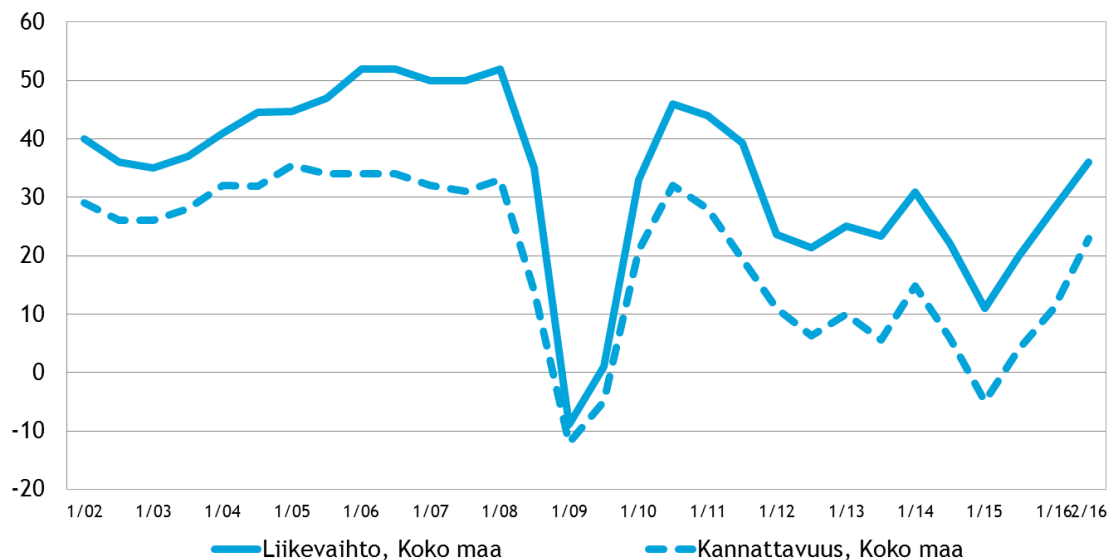
Varsinais-Suomen teollisuusyritykset uskovat vahvasti ja koko maan teollisuusyrityksiä selvemmin kapasiteetin käyttöasteen nousuun saldoluvun ollessa +57. Seuraavaksi eniten alueella uskotaan liikevaihdon kasvuun ja materiaalien hintojen nousuun (saldoluku molemmissa +39). Alueella odotukset investointien arvon kehityksestä ovat nyt myös positiiviset (+3).

Kuvassa 4 on esitetty pk-yritysten liikevaihdon ja kannattavuuden suhdannenäkymien kehittyminen alueella ja kuvassa 5 koko maassa. Koko maassa ja alueella odotukset liikevaihdon ja kannattavuuden kehityksestä jatkuvat positiivisina.

Kuva 4. Alueen suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

Kuva 5. Koko maan suhdannenäkymät seuraavan vuoden aikana, saldoluku (%)

5. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUISUUS JA UUSIUTUMINEN

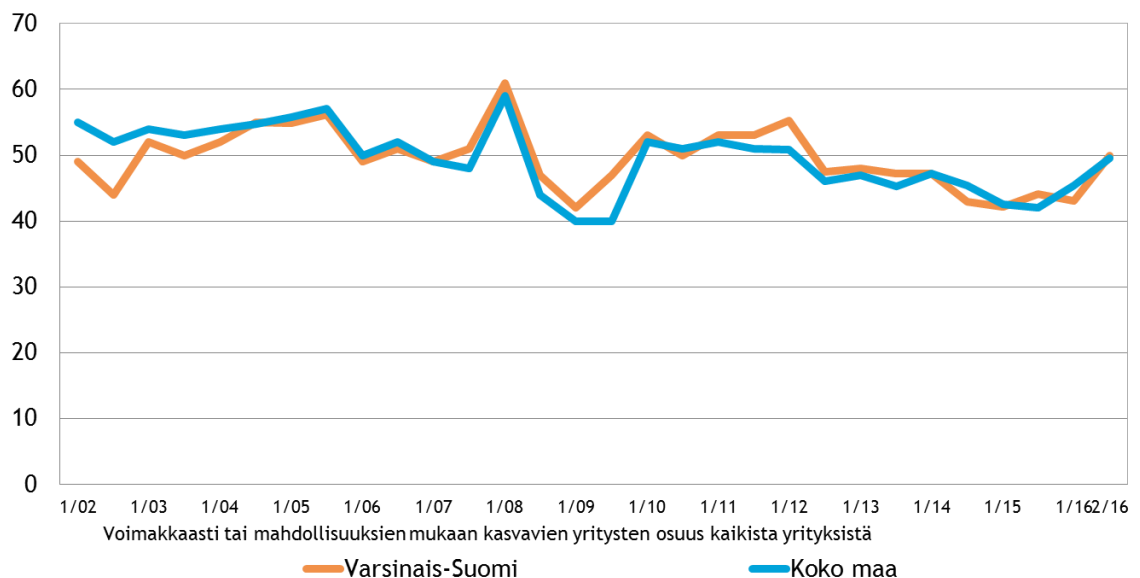
Taulukko 5. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintansa lopettavat
Varsinais-Suomi	10	40	30	18	2
Koko maa	11	39	32	16	2

Koko maassa on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (39 %). Yritystoiminnan loppumista ennakoi 2 % koko maan pk-yrityksistä. Myös Varsinais-Suomen alueella on eniten ja lähes saman verran kuin koko maassa mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (40 %). Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoi 2 % vastaajista mikä on yhden prosenttiyksikön vähemmän kuin keväällä 2016.

Koko maassa ja myös alueella voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien pk-yritysten yhteenlaskettu osuus on hieman suurempi kuin keväällä 2016.

Kuva 6. Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

Investoinnit ja henkilöstön koulutus ovat koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yrityksissä eniten käytettyjä uusiutumiseen liittyviä toimia.

Taulukko 6. Pk-yritysten tekemät uusiutumistoimet viimeisten 12 kk:n aikana, % */

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Investoinnit	75	76
Uuden henkilöstön palkkaaminen	39	41
Henkilöstön koulutus	54	57
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	33	38
Laajentuminen uusille markkinoille	25	28
Uusien teknologioiden käyttöönotto	24	26
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	23	25
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	18	19

*/ Vastajaat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

6. PK-YRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMINEN

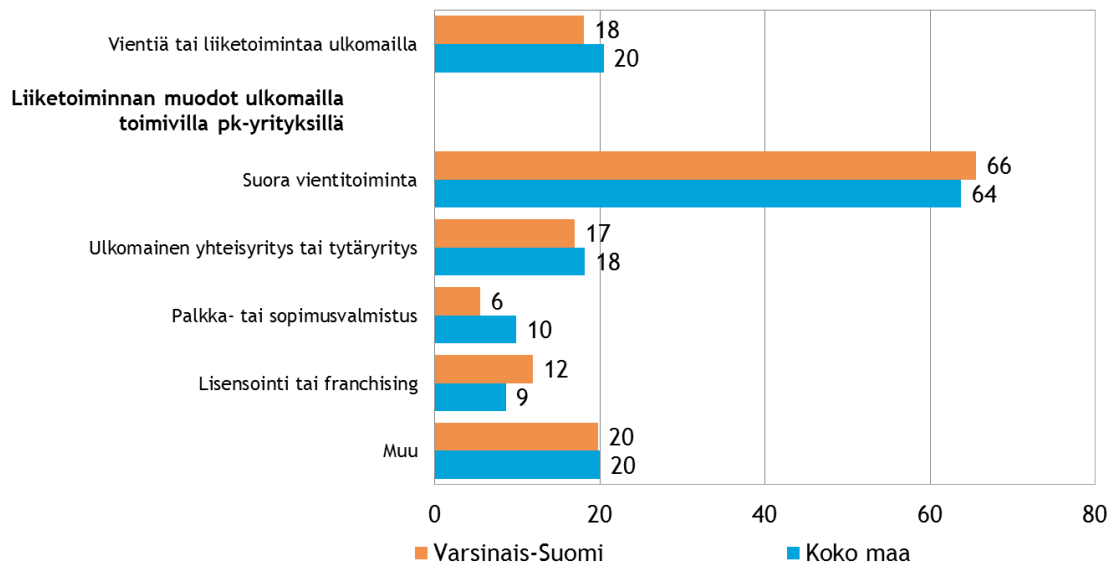
Taulukko 7. Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

Koko maan pk-yrityksistä 18 prosentilla ja Varsinais-Suomen alueella 21 prosentilla on suoraa tuontitoimintaa.

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Suoraa tuontitoimintaa	21	18

Joka viidennellä koko maan Varsinais-Suomen alueen pk-yrityksistä on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Koko maan ja alueen pk-yrityksissä suoraa vientiä on näistä noin kahdella kolmesta.

Kuva 7. Pk-yritysten toiminta ulkomailla, % yrityksistä

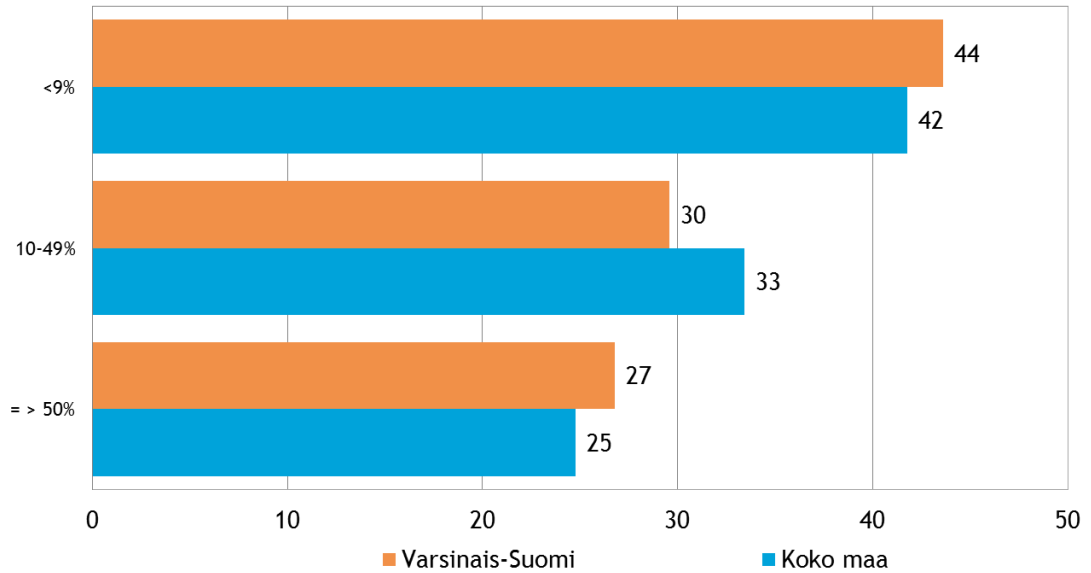

*/ Vastaaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

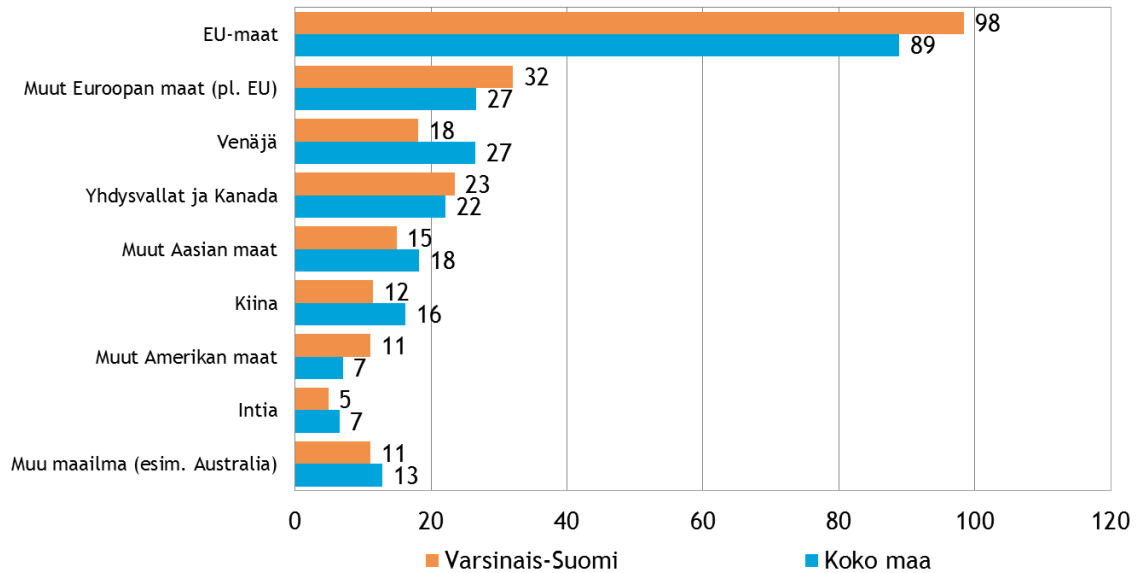
Noin kahdella viidestä koko maan ja alueen suoraa vientitoimintaa harjoittavista pk-yrityksistä viennin osuus kokonaisliikevaihdosta on alle 9 %.

Kuva 8. Viennin osuus suoraa vientitoimintaa harjoittavien yritysten kokonaisliikevaihdosta vuonna 2015, % yrityksistä

EU-maat on Suomen pk-yritysten selvästi suurin markkina-alue ulkomailla.

Kuva 9. Yritysten markkina-alueet ulkomailla, % yrityksistä, joilla on toimintaa ulkomailla

*/ Vastajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

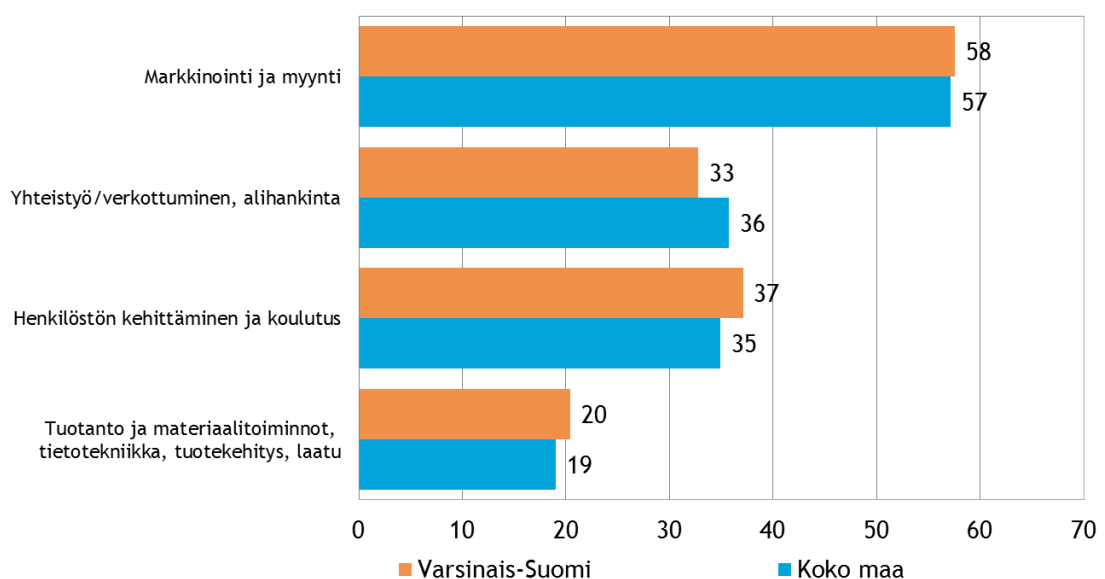
7. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISTARPEET

Taulukko 8. Pk-yritysten kehittämistarpeet tällä hetkellä, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Johtaminen	18	19
Yrityksen hallitustyöskentely	6	6
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	37	35
Markkinointi ja myynti	58	57
Vienti ja kansainvälistyminen	10	10
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	19	20
Tuotanto ja materiaalityöskentely, tietotekniikka, tuotekehitys ja laatu	20	19
Yhteistyö/verkottuminen, alihankinta	33	36
Ympäristö- ja muiden säädösvaatimusten huomioiminen	5	6
Ei kehittämistarpeita /ei osaa sanoa	15	13

Koko maan tasolla pk-yritykset näkevät selvästi eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä (57 %). Seuraavaksi eniten kehittämistarvetta on yhteistyösä/verkottumisessa ja alihankinnassa sekä henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa. Varsinais-Suomen alueella eniten kehittämistarvetta koetaan olevan myös markkinoinnissa ja myynnissä (58 %) ja toiseksi eniten henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa (37 %). Pk-yritysten kehittämistarpeet ovat koko maassa ja alueella melko yhteneväiset ja myös melko samankaltaiset kuin syksyllä 2015.

Kuva 10. Pk-yritysten kehittämistarpeet, %

8. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISEN ESTEET

Koko maassa ja Varsinais-Suomessa pk-yritysten pahimpana kehittämisen esteenä nähdään yleinen suhdannetilanne/taloustilanne. Resurssitekijät nähdään seuraavaksi merkittävämpänä kehittämisen esteenä. Yritystoiminnan sääntelyn sekä kustannustason merkitykset kehittämisen esteinä koetaan nyt pienempinä kuin vuoden 2015 syksyllä sekä koko maassa että alueella. Resurssitekijöiden merkitys nähdään vuoden takaista suurempana.

Taulukko 9. Pk-yritysten pahimmat kehittämisen esteet, %

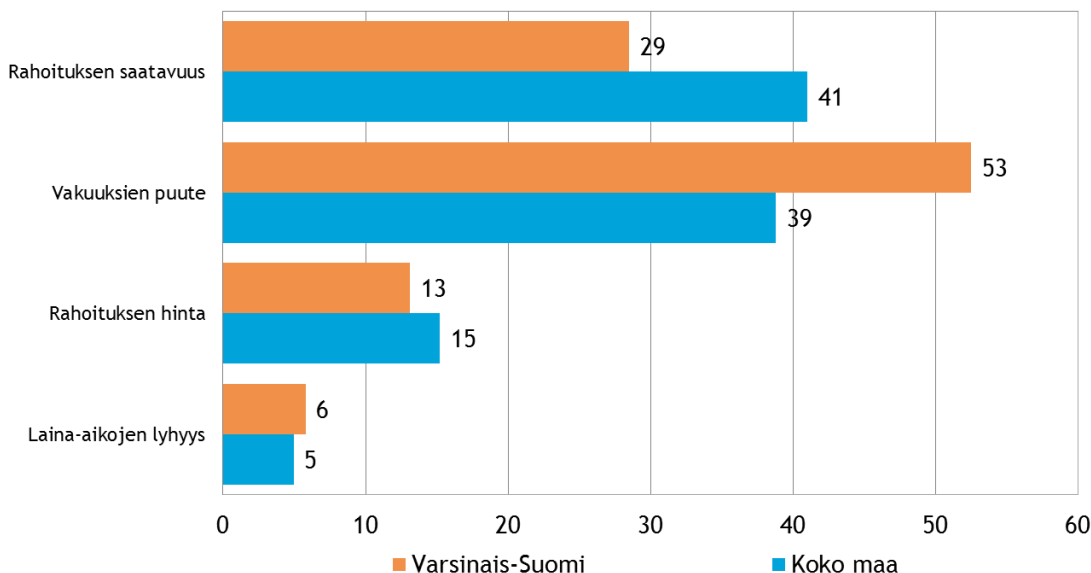
	Varsinais-Suomi	Koko maa
Yritystoiminnan sääntely	11	11
Kustannustaso	15	11
Kilpailutilanne	13	14
Rahoitus	10	10
Resurssitekijät	17	18
Yleinen suhdanne-/taloustilanne	31	33
Ei osaa sanoa	3	3

Taulukko 10. Kehittämisen esteiden merkittävimmät osatekijät, %

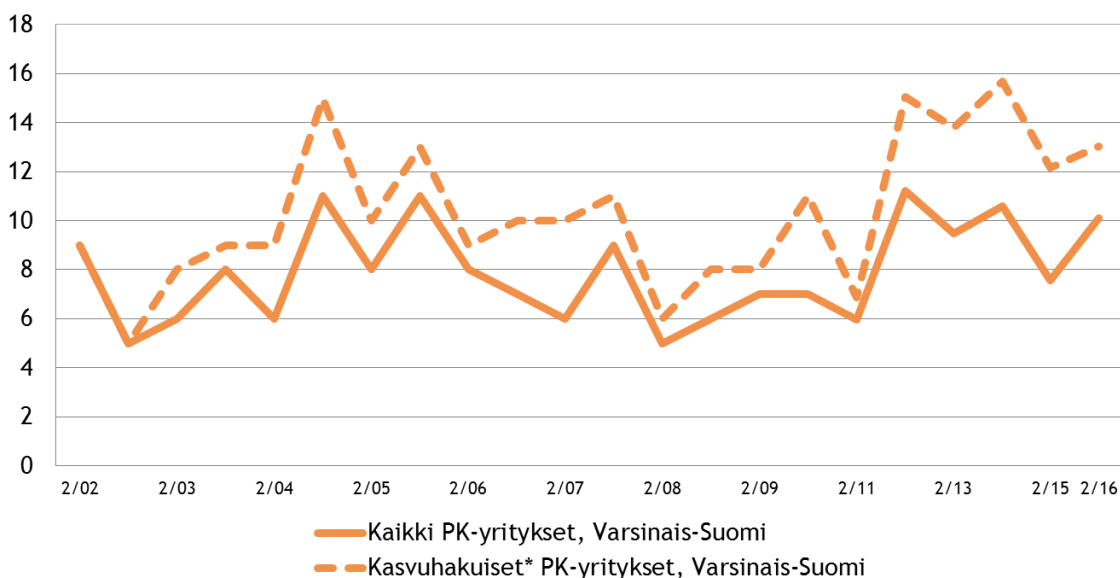
	Varsinais-Suomi	Koko maa
Sääntely		
Byrokratia	51	52
Työlainsäädäntö	17	13
Työehtosopimukset	26	22
Muu sääntely	7	13
Kustannukset		
Verotus	30	27
Palkkataso	13	16
Työn sivukulut	47	44
Muut tuotantokustannukset	10	13
Kilpailutilanne		
Kireä kilpailutilanne	52	51
Markkinoiden liiallinen keskittyminen	14	11
Julkisen sektorin elinkeinotoiminta	9	6
Harmaa talous	6	6
Kysynnän riittämättömyys	20	26
Rahoitus		
Rahoituksen saatavuus	29	41
Rahoituksen hinta	13	15
Vakuuksien puute	53	39
Laina-aikojen lyhyys	6	5
Resurssit		
Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus	57	61
Alihankkijoiden/ osatoimittajien saatavuus	11	8
Toimitilat	10	9
Koneet ja laitteet	7	6
Muut resurssitekijät, esim. raaka-aineet	16	16

Rahoitukseen liittyvistä osatekijöistä vakuuksien puute koetaan alueella koko maata merkittävämpänä kehittämisen esteenä. Rahoituksen saatavuus nähdään puolestaan melko selvästi pienempänä rahoitukseen liittyvänä kehittämisen esteenä alueella kuin koko maassa.

Kuva 11. Pk-yritysten kehittämisen esteet - rahoitus, %

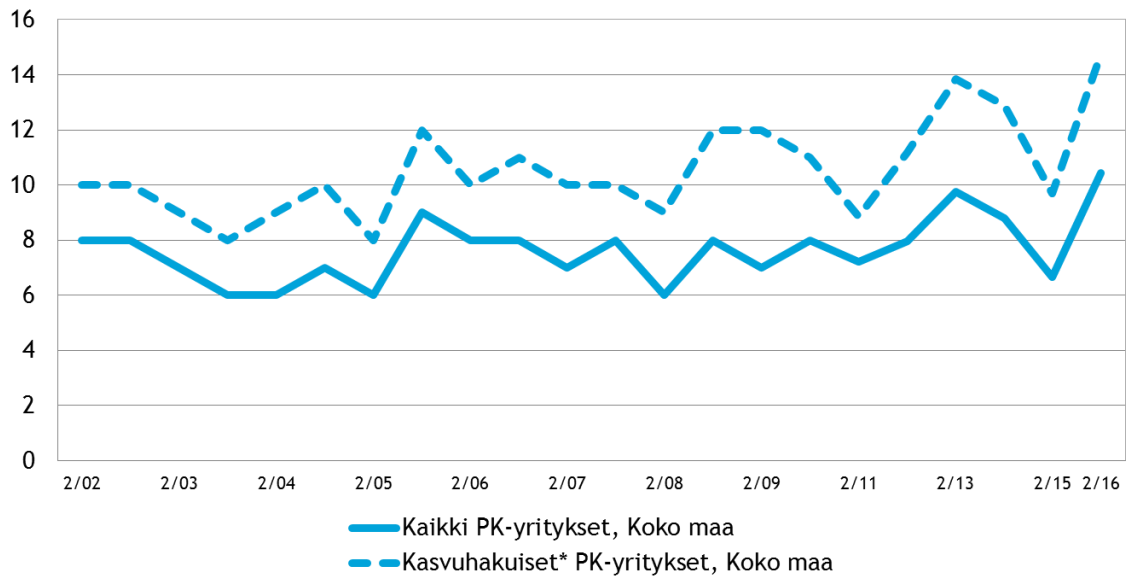

Kuva 12. Alueen pk-yritykset, joiden pahin kehittämisen este on rahoitus, %

*) Voimakkaasti kasvuhakuiset ja yritykset, jotka pyrkivät kasvamaan mahdollisuuksien mukaan

Kuva 13. Koko maan pk-yritykset, joiden pahin kehittämisen este on rahoitus, %

*) Voimakkaasti kasvuhakuiset ja yritykset, jotka pyrkivät kasvamaan mahdollisuuksien mukaan

9. PK-YRITYSTEN RAHOITUS

Koko maan ja Varsinais-Suomen pk-yrityksistä noin joka seitsemännellä on ollut maksuvaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Koko maan tilanne on vastaava kuin keväällä 2016. Varsinais-Suomessa maksuvaikeuksia kokeneiden määrä on kaksi prosenttiyksikköä pienempi kuin keväällä.

Taulukko 11. Onko yrityksellänne ollut maksuvaikeuksia viimeisen 3 kuukauden aikana?, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	84	16
Koko maa	84	16

Pk-yritysten pääpankkina on koko maassa joko Osuuspankki (41 %) tai Nordea (33 %). Varsinais-Suomen pk-yritysten pääpankkina on useimmiten Osuuspankki.

Taulukko 12. Yrityksen pääpankki, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Nordea	25	33
Osuuspankki	45	41
Paikallisosuuspankki	5	4
Danske Bank	5	7
Säästöpankki	14	8
Handelsbanken	2	2
Muu	5	5

Koko maan pk-yrityksistä 46 %:lla on lainaa rahoituslaitoksilta. Alueella lainaa rahoituslaitoksilta ottaneiden osuus on hieman suurempi, tasan puolet alueen pk-yrityksistä.

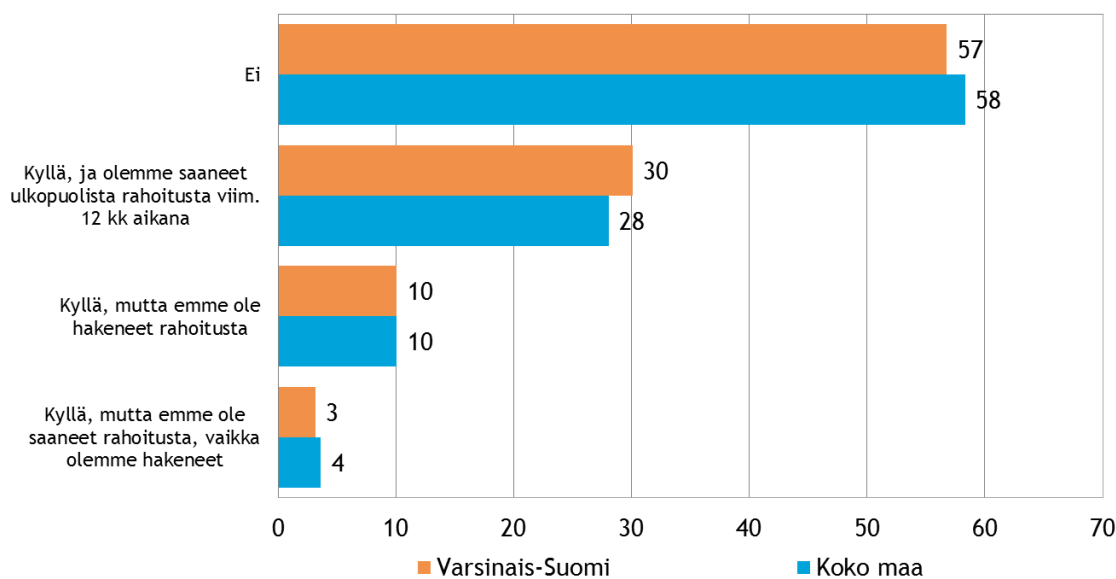
Taulukko 13. Onko yrityksellänne lainaa rahoituslaitoksilta?, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	50	50
Koko maa	54	46

Pk-yritysbarometriin vastanneista koko maan ja Varsinais-Suomen alueen yrityksistä noin kolmella viidestä ei ole ollut tarvetta hankkia rahoitusta viimeisten 12 kuukauden aikana. Reilulla neljäsosalla koko maan ja vajaalla kolmasosalla alueen pk-yrityksistä on ollut tarvetta hakea ja nämä ovat myös saaneet rahoitusta lähimmän vuoden aikana. Koko maassa ja alueella joka kymmenes vastaajista sanoo tarvetta olleen, mutta ei ole hakenut rahoitusta. Neljä prosenttia koko maan ja kolme prosenttia alueen pk-yrityksistä sanoo olleen tarvetta rahoitukselle ja on myös hakenut rahoitusta, mutta ei ole sitä saanut.

Kuva 14. Onko yrityksellänne ollut viimeisten 12 kk:n aikana tarve hankkia rahoitusta?, %

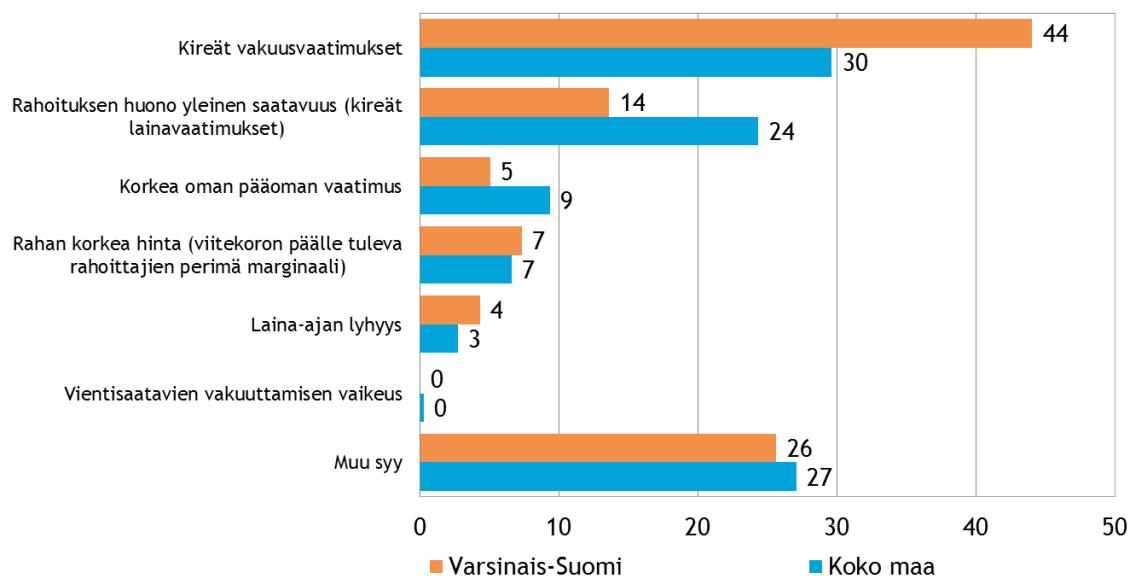
Rahoitusta on otettu useimmiten pankista.

Taulukko 14. Mistä olette ottaneet rahoitusta?, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Pankista	81	76
Rahoitusyhtiöstä	18	20
Vakuutusyhtiöstä tai eläkevakuutusyhtiöstä	1	1
Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä	2	3
Bisnesenkeliltä eli yksityiseltä henkilösijoittajalta	3	4
Finnverasta	20	22
Teokesistä	4	4
ELY-keskuksista	2	4
Pääomasijoituksia Teollisuussijoituksesta tai Finnveran Aloituserahasto Verasta	0	1
Velkakirjamarkkinoilta	0	0
Listautumismarkkinoilta	0	0
Joukkorahoituksen kautta	0	0
Muualta	5	6

Kireät vakuusvaatimukset ja rahan huono yleinen saatavuus ovat tärkeimmät syyt sille, että pk-yrityksissä ei ole haettu tai saatu rahoitusta.

Kuva 15. Tärkeimmät syyt sille, että ei ole hakenut tai saanut rahoitusta?, %

Valtaosa koko maan ja alueen pk-yrityksistä ei aio hakea ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana.

Taulukko 15. Aiotteko ottaa ulkopuolista rahoitusta seuraavan 12 kk:n aikana?, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	74	26
Koko maa	75	25

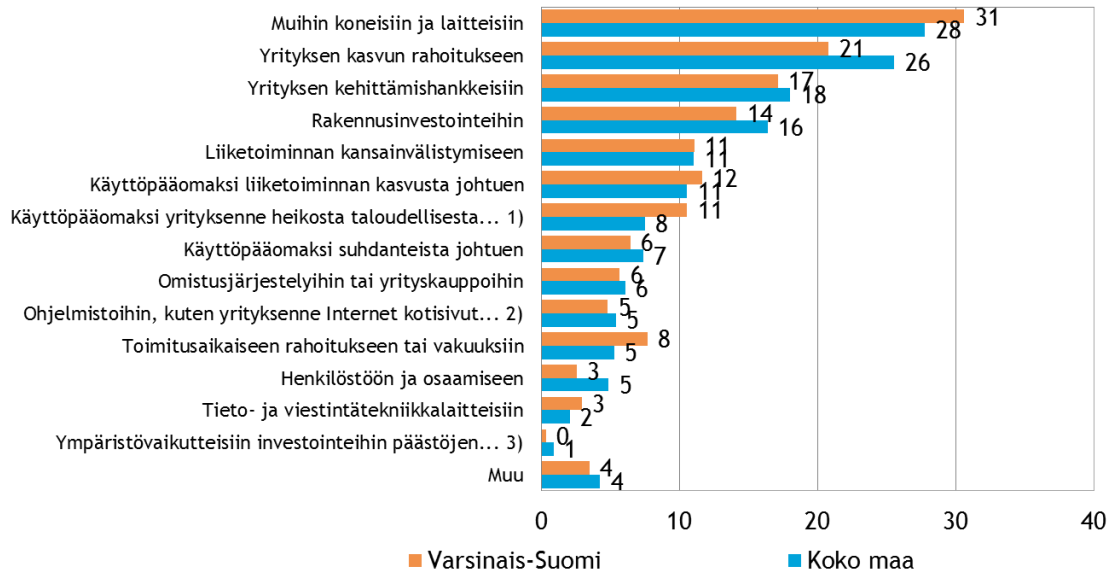
Pk-yritykset aikovat hakea ulkopuolista rahoitusta yleisimmin pankista.

Taulukko 16. Mistä aiotte ottaa ulkopuolista rahoitusta?, %

	Varsinais-Suomi	Koko maa
Pankista	70	71
Rahoitusyhtiöstä	21	23
Vakuutusyhtiöstä tai eläkevakuutusyhtiöstä	3	3
Yksityisestä pääomasijoitusyhtiöstä	5	10
Bisnesenkeliltä eli yksityiseltä henkilösijoittajalta	15	12
Finnverasta	21	22
Tekesistä	13	15
ELY-keskuksista	9	12
Pääomasijoituksia Teollisuussijoituksesta tai Finnveran Aloituserahasto Verasta	3	3
Velkakirjamarkkinoilta	0	0
Listautumismarkkinoilta	0	0
Joukkorahoituksen kautta	1	5
Muualta	6	5

Koko maassa kuten myös Varsinais-Suomen alueella ulkopuolista rahoitusta aiotaan käyttää yleisimmin muihin koneisiin ja laitteisiin, yrityksen kasvun rahoitukseen, yrityksen kehittämishankkeisiin sekä rakennusinvestointeihin.

Kuva 16. Ulkoisen rahoituksen aiottu käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12kk:n aikana */

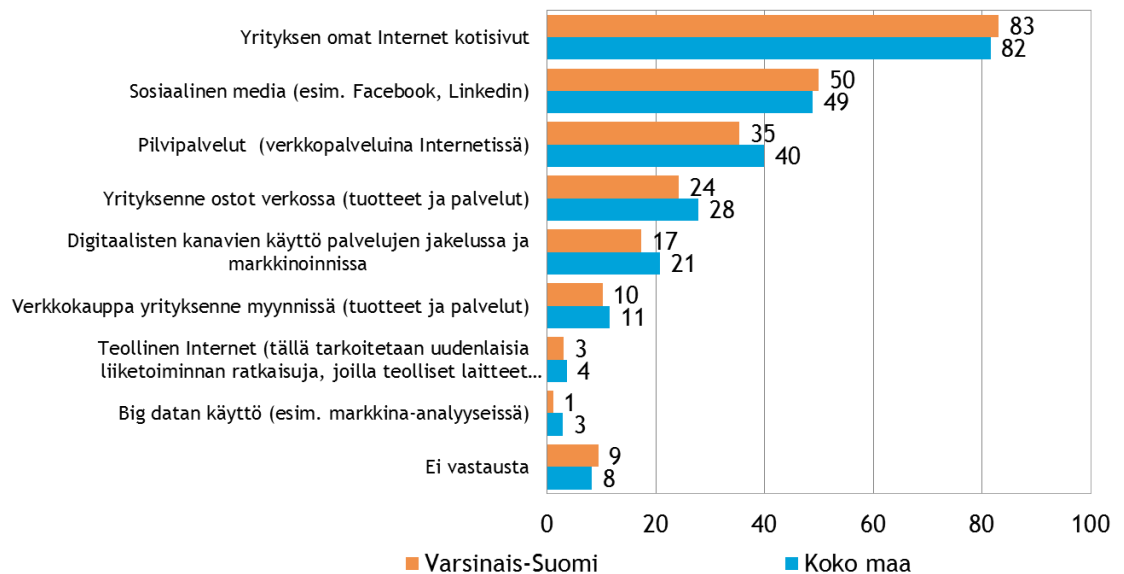
*/ Vastajat ovat voineet valita kaksi mielestään tärkeintä vaihtoehtoa. Huom! Vastausvaihtoehtoja lisätty, tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien tutkimusten tuloksiin.

Vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan: 1) Käyttöpääomaksi yrityksen heikosta taloudellisesta tilanteesta johtuen; 2) Ohjelmistoihin, kuten yrityksen Internet kotisivut, asiakasjärjestelmät, tuotteiden myynti tai jakelu verkossa Suomessa; 3) Ympäristövaikutteisiin investointeihin päästöjen, raaka-aineiden tai energian käytön vähentämiseksi.

10. DIGITAALISUUS LIIKETOIMINNASSA

Noin neljällä viidestä koko maan ja Varsinais-Suomen alueen pk-yrityksestä on omat Internet-kotisivut. Seuraavaksi eniten pk-yritykset hyödyntävät tai käyttävät digitaalisista työkaluista/palveluista liiketoiminnassaan sosiaalista mediaa ja pilvipalveluja.

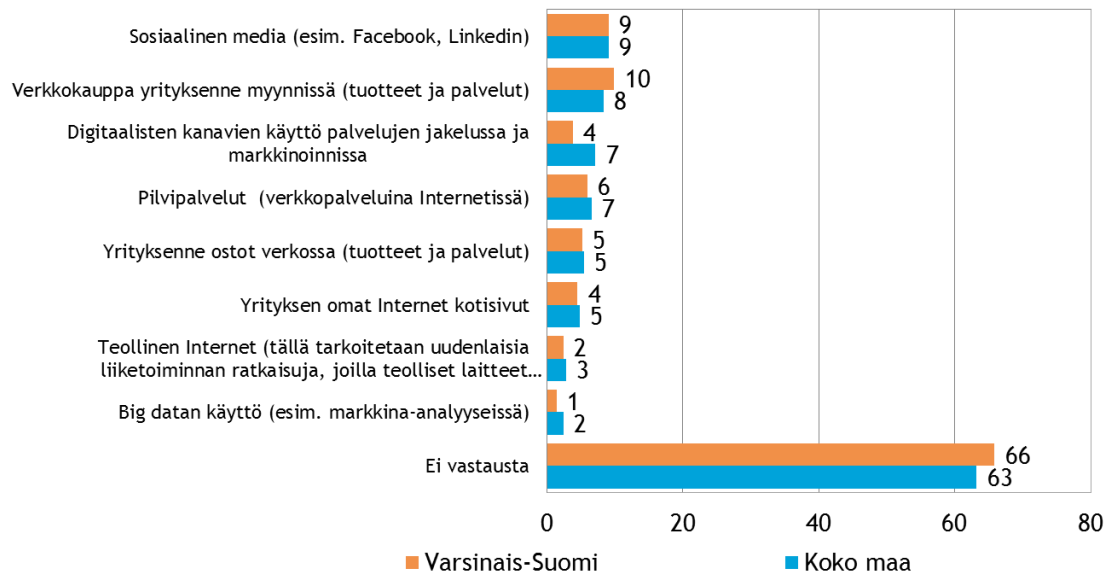
Kuva 17. Pk-yritysten liiketoiminnassaan hyödyntämät tai käyttämät digitaaliset työkalut ja palvelut, %, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

Sosiaalinen media on yleisin digitalisoitumiseen liittyvä työkalu/palvelu, joka pk-yrityksissä aiotaan ottaa käyttöön seuraavien 12 kuukauden aikana. Verkkokaupan käyttöönottoa suunnittelee koko maassa 8 % ja Varsinais-Suomessa 10 % vastanneista pk-yrityksistä. Melko suuri osa vastaajista ei ottanut kantaa kysymykseen.

Kuva 18. Digitaaliset työkalut ja palvelut, joita pk-yritykset aikovat ottaa käyttöön seuraavien 12 kk:n aikana, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

11. OMISTAJANVAIHDOS

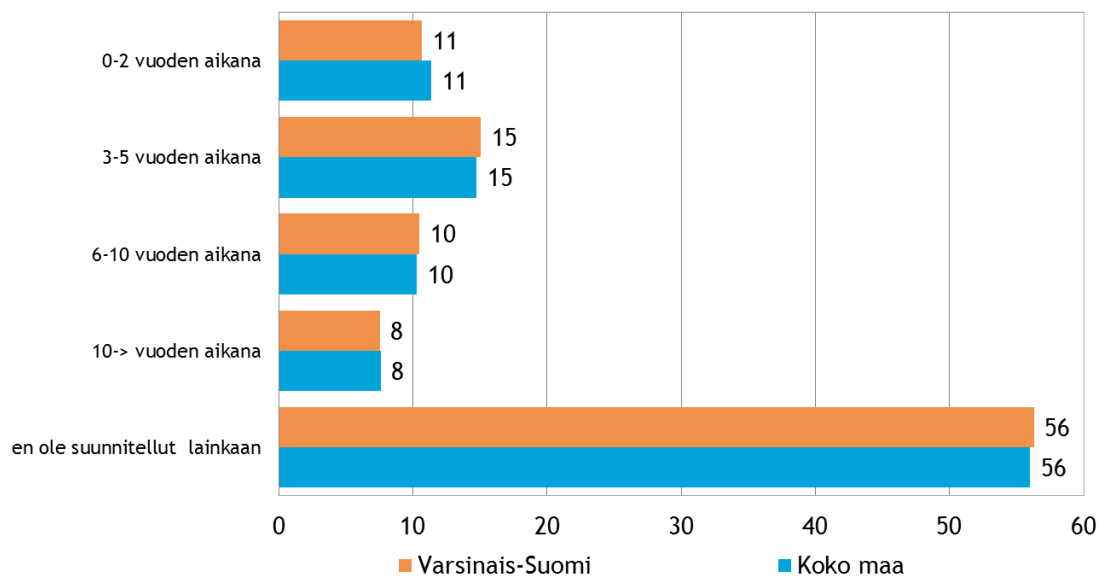
Puolet pk-yritysbarometriin vastanneista sanoo seuraavansa yrityksensä arvoa aktiivisesti.

Taulukko 17. Seuraa aktiivisesti yrityksen arvon kehittymistä, %

	Ei	Kyllä
Varsinais-Suomi	50	50
Koko maa	46	54

Yli puolet (56 %) vastanneista pk-yrityspäätäjistä ei ole suunnitellut omistajanvaihdoksen toteuttamista lainkaan. Omistajanvaihdosta suunnittelevat aikovat toteuttaa vaihdoksen useimmiten seuraavan kolmen-viiden vuoden aikana.

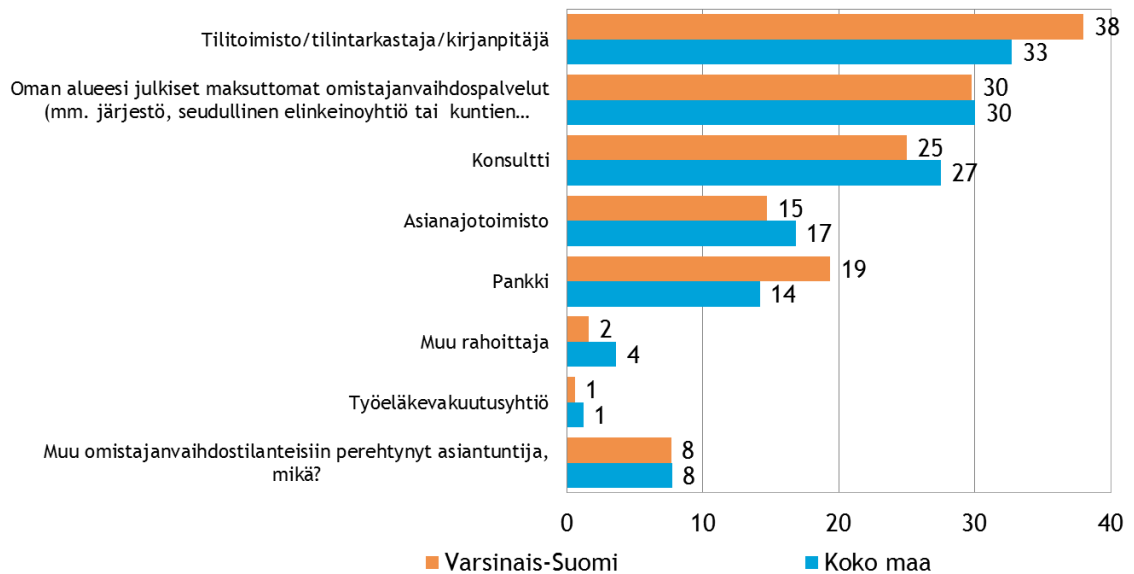
Kuva 19. Omistajanvaihdoksen suunnittelu, %

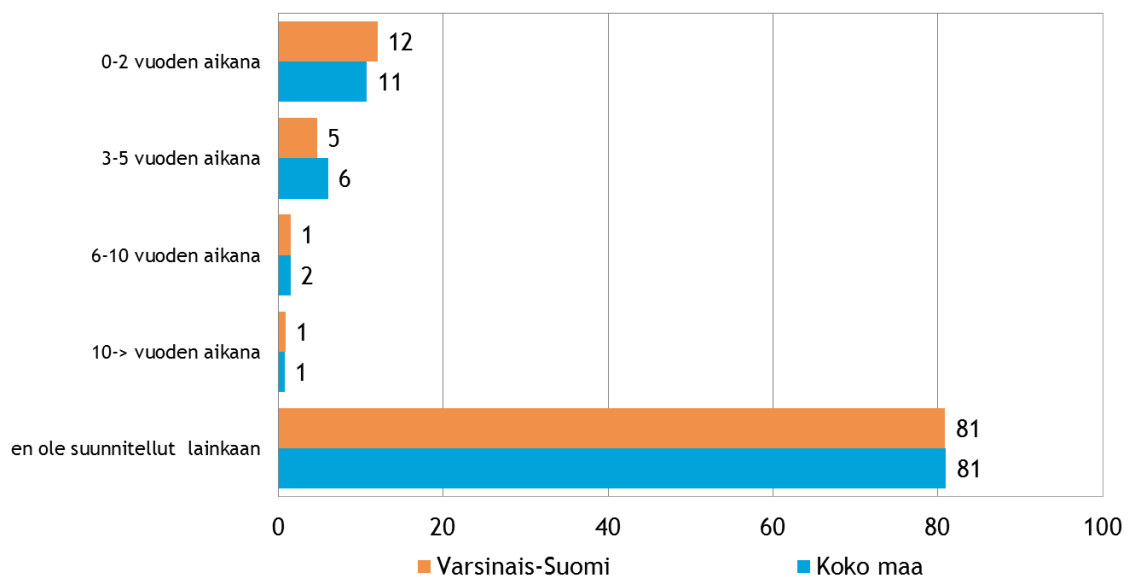
Tilitoimisto/ tilintarkastaja/kirjanpitäjä, oman alueen julkiset maksuttomat omistajanvaihdospalvelut ja konsultti ovat tahot, joiden puoleen pk-yrityksissä käännyttäisiin useimmiten ensisijaisesti mahdollisessa omistajanvaihdostilanteessa.

Kuva 20. Tahot, joiden puoleen käännyttäisiin omistajanvaihdostilanteessa?, %

Valtaosa syksyn 2016 pk-yritysbarometriin vastanneista koko maassa ja alueella ei ole suunnitellut yrityksen tai liiketoiminnan ostamista lainkaan. Yrityksen tai liiketoiminnan ostamisesta kiinnostuneista neljä viidestä sanoo tarvitsevansa ostoon ulkopuolista rahoitusta.

Kuva 21. Yrityksen tai liiketoiminnan ostamisen suunnittelu, %

SUOMEN YRITTÄJIEN JA ALUEJÄRJESTÖJEN YHTEYSTIEDOT

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
PL 999, 00101 Helsinki
toimisto@yrittajat.fi
puhelin 09 229 221
yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT RY

Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
yrittajat.fi/etelakarjala
puhelin 010 470 1100

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
yrittajat.fi/etelapohjanmaa
puhelin 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT RY

Sammonkatu 2 C, 50130 Mikkeli
yrittajat.fi/etelasavo
puhelin 0500 651 312

HELSINGIN YRITTÄJÄT RY

Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
yrittajat.fi/helsinki
puhelin 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT RY

Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
yrittajat.fi/hame
puhelin 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT RY

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
yrittajat.fi/kainuu
puhelin 010 387 7870

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
yrittajat.fi/keskipohjanmaa
puhelin 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT RY

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
yrittajat.fi/keskisuomi
puhelin 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT RY

Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
yrittajat.fi/kymi
puhelin 05 544 3030

LAPIN YRITTÄJÄT RY

Hallituskatu 26, 2. krs, 96100 Rovaniemi
yrittajat.fi/lappi
puhelin 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT RY

Laukontori, Kehräsaari B, 2. krs, 33200 Tampere
yrittajat.fi/pirkanmaa
puhelin 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT RY

Linnunlahdentie 2, 80110 Joensuu
yrittajat.fi/pohjoiskarjala
puhelin 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY

Isokatu 4, 90100 Oulu
yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
puhelin 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT RY

Vesijärvenkatu 15, 15140 Lahti
yrittajat.fi/paijathame
puhelin 010 322 4300

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT RY

Innopoly 1, Tekniikantie 12, 02150 Espoo
yrittajat.fi/paakaupunkiseudunyritykset
puhelin 010 422 1400

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT RY

Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
puhelin 050 463 2370

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT RY

Isolinnankatu 24, PL 45, 28101 Pori
yrittajat.fi/satakunta
puhelin 050 312 9301

SAVON YRITTÄJÄT RY

Asemakatu 22-24, 4. krs, 70110 Kuopio
yrittajat.fi/savo
puhelin 017 368 0500

UUDENMAAN YRITTÄJÄT RY -

NYLANDS FÖRETAGARE RF

Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
yrittajat.fi/uusimaa
puhelin 010 231 3050

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT RY

Brahenkatu 20, 20100 Turku
yrittajat.fi/varsinaissuomi
puhelin 02 275 7100

FINNVERA OYJ:N JA TOIMIPISTEIDEN YHTEYSTIEDOT**PÄÄKONTTORI FINNVERA OYJ****HELSINKI**

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki
vaihe 029 460 11
www.finnvera.fi

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET**HELSINKI**

Porkkalankatu1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15 rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7. kerros, 15100 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 2, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 10 A, 2. krs, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7, 5. krs., 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Frami D, Tiedekatu 2, 60320 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2, 33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Wolffintie 35, 5. krs, 65200 Vaasa

PIETARIN EDUSTUSTO**FINNVERA PLC**

Representative Office in St. Petersburg
Finland House
Bolshaya Konyushennaya St. 8
191186 St. Petersburg, Russia

PL 150, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN JA ELY-KESKUSTEN YHTEYSTIEDOT

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 029 506 0000
tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Gygnaeuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Pellavatehtaankatu 25, 33100 Tampere
Yliopistonkatu 38 (Attila), 33100 Tampere
puhelin 0295 036 000
ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Wolffintie 35 B, 5. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
puhelin 0295 026 500
ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Valtakatu 12 B, 28100 Pori
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Julkaisija: Suomen Yrittäjät | Mannerheimintie 76 A, PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221 | toimisto@yrittajat.fi | www.yrittajat.fi